

Pääkirjoitus

Onnea *Sociologia* – 60-vuotiaan lehden perintö ja tulevaisuus

Johanna Nurmi & Anna Kuusela

Mikä yhdistää Suomen lakisääteistä sairaskuluvakuutusta, erityisesti sosiologina tunnettua Michelle Obamaa ja *Sociologia*-lehteä? Kaikki edellä mainitut saavuttavat 60 vuoden iän tänä vuonna.

Kuusikymmentä vuotta sitten laaditussa *Sociologian* ensimmäisen numeron (1/1964) pääkirjoituksessa ilmoitettiin lehden olevan "mihinkään ideologiseen tai tieteelliseen suuntaukseen" sitoutumaton, ja tämän ominaisuuden toivottiin innostavan sosiologeja kirjoittamaan lehteen. Pääkirjoituksessa lehden tavoitteeksi kerrottiin myös tiedonvälitys niin sosiologien keskuudessa kuin sosiologien ja yhteiskunnallisista kysymyksistä kiinnostuneen yleisön välillä. Näistä lähtökohdista ponnistaen lehti on ollut keskeinen osa suomalaisen sosiologian maisemaa jo kuuden vuosikymmenen ajan.

Sociologia-lehden sisällöistä tehtyjen erittelyjen perusteella lehti on onnistunut yleisesti melko hyvin toteuttamaan ideaa yleissosiologisesta, suuntauksiin sitoutumattomasta julkaisusta – erityisesti 1970-luvun lopulta alkaen, jolloin lehden sisältö alkoi monipuolistua niin teoreettisesti kuin menetelmällisesti (Karvinen 2012; Kauko-

nen 1986; Räsänen ym. 2005). Tämä heijastelee tieteenalan kehitystä, jonka aikana suomalaisen sosiologian "suuri linja" eli sosiaalisen rakenteen ja muutoksen tutkimisen perinne (ks. myös Uusitalo & Alestalo tässä numerossa), muovautui ja jakautui erilaisiksi linjoiksi, suuntauksiksi ja erityisaloiksi. Vuosituhannen alussa Erik Allardt arvioi tieteenalan selvinneen 1900-luvun aikana tapahtuneista muutoksista hyvin, mutta painotti, että sosiologian kehitystä on vaikea ennustaa johtuen sen kytköksistä uusiin yhteiskunnallisiin ilmiöihin (Sinnemäki 2023, 85). Sociologia onkin saanut niin tieteenalana kuin lehtenä myös kritiikkiä, tuoreimpana lehden omilla sivuilla esimerkiksi värisokeudesta (Rastas & Poelman 2021).

Lehti on selvästikin onnistunut tavoitteessa innostaa sosiologeja kirjoittamaan, sillä julkaistavaa on riittänyt lehden perustamisesta alkaen, jopa jatkuvasti kasvavan kansainvälisen julkaisemispaineen alla. Selvin ero nykyisen *Sociologian* ja vuoden 1964 *Sociologian* välillä liittyy ensimmäisessä pääkirjoituksessa mainittuun tavoitteeseen luoda kommunikaatiota sosiologien ja suuren yleisön välille. Tieteenalana sociologia oli 1960-luvulla institutionaalisesti vakiintunut

ja eli niin sanottua kultakauttaan, johon kuuluu aktiivinen keskustelu ympäröivän yhteiskunnan kanssa (Karvinen 2012). Tähän liittyen lehden kirjoittajakunnassakin oli alkuvuosina melko paljon "ei-akateemisia" kirjoittajia (Kaukonen 1986) ja lehden tavoite oli julkaista paitsi sosiologisia tutkimusartikkeleita, myös "lähitieteitä edustavia artikkeleita" sekä "sosiologissävvyisiä ajankohtaisia kirjoituksia kaikilta yhteiskuntaelämän aloilta" (Allardt 1964).

Vuosikymmenten aikana sisältö on muuttunut tiukemmin tieteellisten aikakauslehtien nykymallin mukaiseksi, koostuen tutkimus- ja keskustelu-artikkeleista sekä kirja-arvioista. Kuitenkaan *Sosiologia* ei ole nykypäivänäkään pelkästään tutkimusta passiivisesti julkaiseva lehti, vaan kutsuu suomalaisten sosiologien yhteisön käymään tieteenalan keskusteluja sivuillaan. Tätäkin laajempi keskustelu sosiologien ja suuren yleisön välillä toteutuu esimerkiksi *Ilmiö*-verkkojulkaisun kautta, jossa myös *Sosiologian* kirjoittajat usein jakavat tutkimustuloksiaan.

Lehden aloittaessa 1960-luvulla toimintansa "muotitiede" sosiologia nautti yhteiskunnallista arvostusta ja toimi näkyvästi julkisessa keskustelussa suomalaisen yhteiskunnan modernisaation ja murroksen tulkitsijana (Alapuro 2023, 59). Tieteenalan omaelämäkerralliseen tarinaan sisältyikin kokemus tämän erityisaseman osittaisesta menettämisestä. Toisaalta nykypäivään tultaessa kertomusta hallitsee enemmänkin tietentekijöitä yleisesti askarruttava huoli asiantuntijuuden ja tieteen aseman rapautumisesta. Tilanne ei kuitenkaan Suomessa esimerkiksi viimeisimmän Tiedebarometrin (2022) mukaan ole tässä suhteessa hälyttävä, vaan tieteeseen ja tutkijoihin pääosin luotetaan ja tieteen uskotaan voivan tarjota ratkaisuja yhteiskunnallisiin ongelmiin.

Myös *Sosiologia*-lehden välittömämpi toimintaympäristö, tiedejulkaisukenttä, on muuttunut

monella tavalla kuudenkymmenen vuoden aikana. Tiedejulkaisukentän muutokset ovat kytkeytyneet esimerkiksi markkinalogiikan vahvistumiseen tutkimuksen tekemisessä ja hyödyntämisessä (ks. Ylijoki 2020). Lisäksi englantia on vakiintunut tieteen valtakielenä. Nykypäivänä kaikista tutkimusjulkaisuista noin 60 prosenttia ja väitöskirjoista lähes 90 prosenttia kirjoitetaan englanniksi, joskin sosiologian alalla osuudet lienevät tätä keskiarvoa pienemmät (Saarikivi & Koskinen 2023). Suomenkielinen *Sosiologia* saa kuitenkin yhä sisältöä kansiansa väliin, vaikkakaan ei kärsi loputtomasta runsaudenpulasta. Viimeisen parinkymmenen vuoden aikana myös ihanteet ja odotukset avoimesta julkaisemisesta ovat levinneet laajalti tiedemaailmassa. Kuitenkaan Suomessa tiedejulkaisemisen rahoitusmallia ei ole vielä kukaan ratkaistu, minkä johdosta useat tiedelehdet ovat vaikeuksissa (ks. yhä ajankohtainen Kaakinen & Raento 2019). Toinen konkreettinen muutos on siirtänyt tiedelehdet verkkoon, viimeisimpänä kotimaisille lehdille suunnatulle Journal.fi-alustalle. *Sosiologia* ilmestyy kuitenkin – ainakin vielä – myös paperisena versiona.

Sosiologia-lehden seitsemäs vuosikymmen alkaa tilanteessa, jossa niin Suomi kuin monet muut maat ovat uudenlaisten ja vaikeasti ennakoitavien kehityskulkujen edessä. Risteytyvien kriisien ja yhteiskunnallisten tapahtumien pyörteissä tarve sosiologiselle maailman ymmärtämiselle ei ole ainakaan vähentynyt. Tätä tehtävää lehti tukee toimimalla sosiologeja kokoavana kriittisen tieteellisen keskustelun areenana. Pidämme tärkeänä myös sitä, että sosiologiyhteisöä rakentavan toiminnan, kuten paneutuneen, vuoropuheluun perustuvan vertaisarvioinnin ja kirjoitustyöpajojen kautta *Sosiologia* voi omalta osaltaan toimia hengähdyspisteenä tehostuvan akateemisen työn ja kilpailukulttuurin paineessa, edistäen siten laadukkaan ja yhteiskunnallisesti vaikuttavan tutkimuksen tekemistä.

Lehden tässä numerossa Maaria Linko ja Ilona Lindh käsittelevät myös *Sosiologian* kannalta kriittistä komponenttia: lukijoita. Linko ja Lindh analysoivat artikkelissaan kirjojen suosittelua osana verkostomaista ja yhteisöllistä lukemiskulttuuria. Kirjojen suosittelua ja arvostelua on harrastettu aina niin suullisesti ja sanomalehtien kirja-arvioissa kuin nykypäivän internet-alustoilla, kuten kirjaharrastajien ryhmissä ja blogeissa. Vaikka Lingon ja Lindhin käsittelemät kirjasuosittukset edustavat kaunokirjallisuutta, voi artikkelin lukemisen jälkeen syventyä numeron kirja-arvosteluihin osana *Sosiologian* kollektiivista lukijayhteisöä.

Numeron toisessa artikkelissa Katja Lötjönen syventyy suomalaisnuorten meritokratianäkemysiin eritellen heidät meritokratiaan optimistisesti, kriittisesti tai epävarmasti suhtautuviin. Suurin osa Lötjösen kyselytutkimuksen nuorista uskoi mahdollisuuden tasa-arvon toteutumiseen, mutta lähes yhtä suuri joukko epäili sitä. Nuorten näkemyksistä voidaan paikantaa tulevaisuuden kehityskulkuja, ja täten nuorten tutkiminen on erityisen tärkeää, kuten tämän numeron avauksia ja keskustelua -osion tekstissäkin painotetaan (Eranti & Luhtakallio).

* * *

Lehden toimitus on siirtynyt jälleen, tällä kertaa Helsingistä Turun yliopistoon. Kautemme aluksi haluamme kiittää lehden väistyvää toimitusta, päätoimittaja Elina Pajua ja toimitussihteeri Paula Merikoskea, ensiluokkaisesta työstä *Sosiologia*-lehden hyväksi. Erityismaininnan ansaitsee heidän vuonna 2023 ideoimansa *Eteenpäin suomenkielinen sosiologia* -kirjoittajatyöpaja, joka on tukenut upeasti etenkin uraansa aloittelevia tutkijoita, sekä edistänyt lehden ydintehtävää tieteenalan keskeisenä suomenkielisenä julkaisukanavana. Toivommekin voivamme jatkaa tätä työtä uusien kirjoitustyöpajojen muodossa.

Lehden tavoitteena on edelleen toimia tieteenalaa yhdistävänä, yleissosiologisena ja monipuolisena tiedejulkaisuna. Edellisten toimitusten viitoittamaa polkua on tältä osin hyvä jatkaa, ja kiitämmekin Paulaa ja Elinaa perehdytyksestä ja tuesta työmme alkumetreillä. Iloitsemme myös siitä, että saamme tehdä yhteistyötä osaan ja omistautuneen toimituskunnan kanssa, jonka jäsenet luovat kannustavan ja rakentavan ilmapiirin, joka ulottuu myös lehden kirjoittajakuntaan.

Toimituskauden vaihtuessa myös lehden toimituskunnassa on tapahtunut joitakin muutoksia. Jutta Ahlbeck (Åbo Akademi), Hanna-Mari Husu (LUT), Mikko Jauho (Helsingin yliopisto) ja Suvi Ronkainen (Lapin yliopisto) ovat päättäneet työnsä toimituskunnassa. Kiitämme heitä lämpimästi arvokkaasta työstä lehden hyväksi! Toimituskuntaan valittiin avoimen haun kautta kolme uutta jäsentä: Lise Eriksson (Åbo Akademi), Päivi Pirkkalainen (Jyväskylän yliopisto) ja Antti Wallin (Tampereen yliopisto). Toivotamme Lisen, Päivin ja Antin tervetulleiksi *Sosiologian* toimituskuntaan!

Kirjallisuus

- ALAPURO, RISTO. 2023. "Sosiologia modernisaation kielenä – Erik Allardtin rooli 1960-luvun murroksessa." Teoksessa *Erik Allardt - Modernin Suomen sosiologi*, toim. Risto Alapuro, Matti Alestalo, Jussi Simpura, Jan Sundberg, Aino Sinnemäki & Hannu Uusitalo. Tampere: Vastapaino, 87–118.
- ALLARDT, ERIK. 1964. "The Westermarck Society." *Sosiologia* 1:1, 45–46.
- KAAKINEN, LEENA & PAULIINA RAENTO. 2019. "Avoimen julkaisemisen kotimainen rahoitusmalli tarvitsee kestäväen ratkaisun." *Tieteessä tapahtuu* 37:1, 46–48.
- KARVINEN, JUHO. 2012. "Sosiologia-lehden historia ja opetuskansiohanke." *Sosiologia* 49:1, 47–52.
- KAUKONEN, ERKKI. 1986. "Sosiologia-lehden kaksi vuosikymmentä." *Sosiologia* 23:4, 327–338.
- RASTAS, ANNA & SANNA POELMAN. 2021. "Suomalaisen sosiologian värisokea piste." *Sosiologia* 58:1, 3–20.
- RÄSÄNEN, PEKKA, JANI EROLA & JUHO HÄRKÖNEN. 2005. "Teoria ja tutkimus Sosiologia-lehdessä." *Sosiologia* 42:4, 309–314.

- SAARIKIVI, JANNE & JANI KOSKINEN. 2023. *Monikielistä sivistystä vai englanninkielisiä ratkaisuja? Selvitys yliopistojen kielivalinnoista*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 24/2023. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö.
- SINNEMÄKI, AINO. 2023. "Erik Allardt 1925-2020." Teoksessa *Erik Allardt - Modernin Suomen sosiologi*, toim. Risto Alapuro, Matti Alestalo, Jussi Simpura, Jan Sundberg, Aino Sinnemäki & Hannu Uusitalo. Tampere: Vastapaino, 25-85.
- TIEDEBAROMETRI. 2022. Tutkimus suomalaisten suhteesta tieteeseen ja tieteellis-tekniseen kehitykseen. Tieteen tiedotus ry: Lahti. <https://www.tieteentiedotus.fi/tiedebarometri.html> (Luettu 5.2.2024)
- YLIJOKI, OILI-HELENA. 2020. "Tiede markkinoilla." Teoksessa *Tieteen vapaus ja tutkijan sananvapaus*, toim. Esa Väliverronen & Kai Ekholm. Tampere: Vastapaino, 135-165.